

Kyjev retušuje válečná zvěrstva banderovců, historici protestují

idnes.cz/zpravy/zahranicni/historik-ukrajina-volodymyr-vjatrovyc.A160511_155040_zahranicni_ert

13. května 2016

Fotogalerie4.

Stoupenci ukrajinské nacionalistické strany Svoboda uspořádali při příležitosti 107. výročí narození Stepana Bandery pochod Kyjevem (1. ledna 2016) | foto: Profimedia.cz

Očista ukrajinských dějin započala v květnu roku 2015, kdy prezident Petro Porošenko podepsal zákon o přenesení všech dokumentů KGB a ukrajinské tajné služby SBU do státní organizace s názvem Ukrajinský institut paměti národa.

V jeho vedení stanul už o rok dříve 39letý nacionalista Volodymyr Vjatrovyč, který dostal neomezený přístup k milionům dokumentům s těmi nejcitlivějšími informacemi o někdejších disidentech, propagandistických kampaních či špionážních aktivitách.

Velkou část materiálů tvoří také záznamy z 2. světové války. Právě na ni se Vjatrovyč soustředí při formování nové podoby ukrajinských dějin, píše server [Foreign Policy](http://ForeignPolicy). Jeho cílem je svést pozornost na

sovětské válečné zločiny a vyzdvihnout hrdinný boj ukrajinských nacionalistů. Zmínky o jejich účasti na etnických čistkách Poláků a Židů v letech 1941 až 1945 mají být zapomenuty.

Ukrajinská povstalecká armáda

Ukrajinská povstalecká armáda **vznikla v roce 1942 jako vojenské křídlo Banderovy frakce Organizace ukrajinských nacionalistů**. Tou dobou byla válka na východní frontě v plném proudu. Mnozí Ukrajinci vnímali Němce jako osvoboditele: hladomor z let 1932-1933, zaviněný fatálními přehmaty (někteří historici hovoří o úmyslné genocidě) Stalinovy administrativy stál dle soudobých odhadů život 3,5 mil. Ukrajinců (více než 10 % populace) a byl v čerstvé paměti.

Zbavení sovětské nadvlády při německé ofenzívě v létě 1941 využili Ukrajinci k vyhlášení samostatného státu. Lídry Ukrajiny včetně Bandery však zatkl gestapo a když neodvolal samostatnost, putoval - jako prominentní vězeň - do koncentračního tábora.

V letech 1943-1944 UPA válčila proti německé správě, od května 1944 proti Sovětům. **Na podzim 1944 pustili nacisté Banderu ze žaláře, velel na dálku z Berlína**.

V týlu na západ postupující Rudé armády **povstalci ovládli území s 10 miliony lidmi a rozlohou 160 tisíc km čtverečních**. Pak ale válečná mašinerie SSSR, jejich izolovaný odpor - i pomocí deportací statisíců obyvatel, mezi nimiž měli stoupence - zlomila.

Při boji za nezávislou Ukrajinu se povstalci dopouštěli etnických čistek území, které pokládali za svůj budoucí stát. Ukrajinsko-kanadský historik John-Paul Himka odhaduje, že bojovníci UPA zabili 60 až 100 tisíc lidí, převážně Poláků. Vůči civilistům postupovali povstalci krutě (podobně jako nacistické jednotky SS či sovětská NKVD).

Snahy Vjatrovyče o revizi dějin se soustředí na dvě kontroverzní nacionalistické skupiny – Organizaci ukrajinských nacionalistů (OUN) a Ukrajinskou povstaleckou armádu (UPA). Obě skupiny bojovaly za nezávislost Ukrajiny a svého času je vedl charismatický Stepan Bandera.

Sovětský režim odpor ukrajinských nacionalistů definitivně zlomil až v padesátých letech a mnoho Ukrajinců dodnes tyto skupiny považuje za hrdiny (*více z historie ukrajinských nacionalistů viz box*).

Nacionalistický život

Hříchů banderovců se snaží využít i prokremelská propaganda, která ukrajinské nacionalisty i současnou vládu v Kyjevě označuje za fašisty, vrahy a násilníky. Úkolem Vjatrovyče je ukázat ukrajinskou historii v poněkud jiném světle. V tomto úsilí mu pomáhá i zákon, který slibuje trest všem, jenž se odváží OUN a UPA kritizovat. O jeho podobě a výši však zákon mlčí.

Vjatrovyč se může pyšnit doktorským titulem ze Lvovské univerzity i úspěšnou kariérou v Institutu pro studium osvobozenického hnutí (TsDVR), které je propagátorem vlasteneckých činů OUN a UPA. Vjatrovyč zde začal působit v roce 2002 a o čtyři roky později se stal jeho ředitelem. Publikoval obsáhlou knihu glorifikující činnost ukrajinských nacionalistů v dobách nacistické okupace a spustil program, ve kterém se snažil v ukrajinských studentech vzbudit nacionalistické smýšlení.

V roce 2008 ho tehdejší prezident Viktor Juščenko jmenoval šéfem archivu ukrajinské civilní kontrarozvědky SBU. Juščenko v mladém akademikovi viděl možnost, jak v očích veřejnosti podpořit pověst o hrdinných Banderových bojovnících. Juščenko nechal přepsat většinu učebnic, přejmenovával ulice a vůdce OUN a UPA označoval za „ukrajinské hrdiny“.

Vjatrovič se stal jeho pravou rukou. „Ukrajinský boj za nezávislost je jedním ze základních kamenů našeho národa. Bez UPA, bez Bandery a bez Šuchevyče (*Roman Šuchevyč byl vojenským velitelem UPA v letech 1943 až 1950, pozn. red.*) by neexistovala samostatná Ukrajina“ napsal v roce 2010 v článku pro deník Pravda. Vjatrovič v té době dokonce hájil i zapojení Ukrajinců do divize SS Halič, připomíná BBC.

Cestování po světě a návrat na Ukrajinu

Po nástupu Viktora Janukovyče, který dbal na dobré vztahy s Ruskem, se Vjatrovič stáhl do ústraní a vyjel do zahraničí. Přednášel na několika amerických univerzitách včetně Harvardu a psal.

Po revoluci na Majdanu a útěku Janukovyče do Ruska se vrátil a už v březnu 2014 usedl do vedení Ukrajinského institutu paměti národa. Vliv mladého akademika rostl, stejně tak jeho vazby na vysokou politiku.

Kyjev zakázal vysílání nových ruských filmů. Jako za nacistů, zní z Kremlu

Coby historik však ztrácí reputaci a snáší se na něj kritika od kolegů z Ukrajiny i ze zahraničí. Podle Jareda McBridea z Kennanova institutu není glorifikace OUN a UPA ze strany Vjatroviče pouze otázkou deformace dějin. „Jedná se o politicky motivovaný projekt, který má za cíl prosadit jednostranný pohled na dějiny, který až dosud rezonoval pouze v západní oblasti Haliče,“ myslí si McBride.

Ukrajina je dnes ve vnímání Banderova odkazu rozdělená. Zatímco západoukrajinská města zdobí jeho sochy, na východě země vůdce ukrajinského národního hnutí, kterého v roce 1959 zavraždil v Mnichově agent KGB, považují za zločince. V Luhansku a na Krymu dokonce stojí památníky obětí banderovců.

Vjatrovyč však cílí i na obyvatele ruskojazyčných oblastí. Účast ukrajinských nacionalistů na etnických čistkách považuje za sovětskou propagandu a ve své publikaci z roku 2006 s názvem Pozice OUN vůči Židům se snaží vyvrátit účast banderovců na holocaustu. Opomíjí při tom však celou řadu dobových zdrojů i historické literatury, což mu ostatně vytýkají i západní historici. Vraždy desetitisíců Poláků zase obhajuje slovy, že se jedná jen o „vedlejší efekt polsko-ukrajinské války“ z let 1918 a 1919.

Jeden z předních odborníků na ukrajinskou historii John-Paul Himka popisuje, jak Vjatrovyč opakovaně čerpá pouze ze zdrojů, které podporují jeho nacionalistické postoje a odmítá všechny materiály, které banderovce kompromitují.

Profesor ruské a sovětské historie z Northeastern University Jeffrey Burds tvrdí, že tým okolo Vjatrovyče dokonce některý historické dokumenty falzifikuje. „Vím to, protože jsem na vlastní oči viděl originály, udělal si jejich kopie a ty pak porovnal s padělkami,“ popisuje.

Kritika ukrajinských historiků

Stížnosti na Vjatrovyče přichází také od některých ukrajinských historiků. „Když byl Vjatrovyč ve vedení archivu SBU, bylo s ním opravdu těžké nějak spolupracovat,“ vzpomíná Marco Carynnyk, který se zabývá studiem novodobé ukrajinské historie a podle svých slov byl svědkem padělání historických dokumentů. Vjatrovyč podle něj také bránil v přístupu do archivu těm, kteří se ho pokoušeli usvědčit.

McBride připomíná, že i kdyby měli nepřátelé Vjatrovyče do archivu přístup, k ničemu by to zřejmě nebylo. „Když byl šéfem archivu SBU, vytvořil databázi otevřenou komukoliv - Ukrajincům i cizincům. Tým okolo Vjatrovyče se však předtím ujistil, že v archivech nezůstane nic, co by mohlo vrhat negativní pohled na OUN a UPA,“ popisuje McBride.

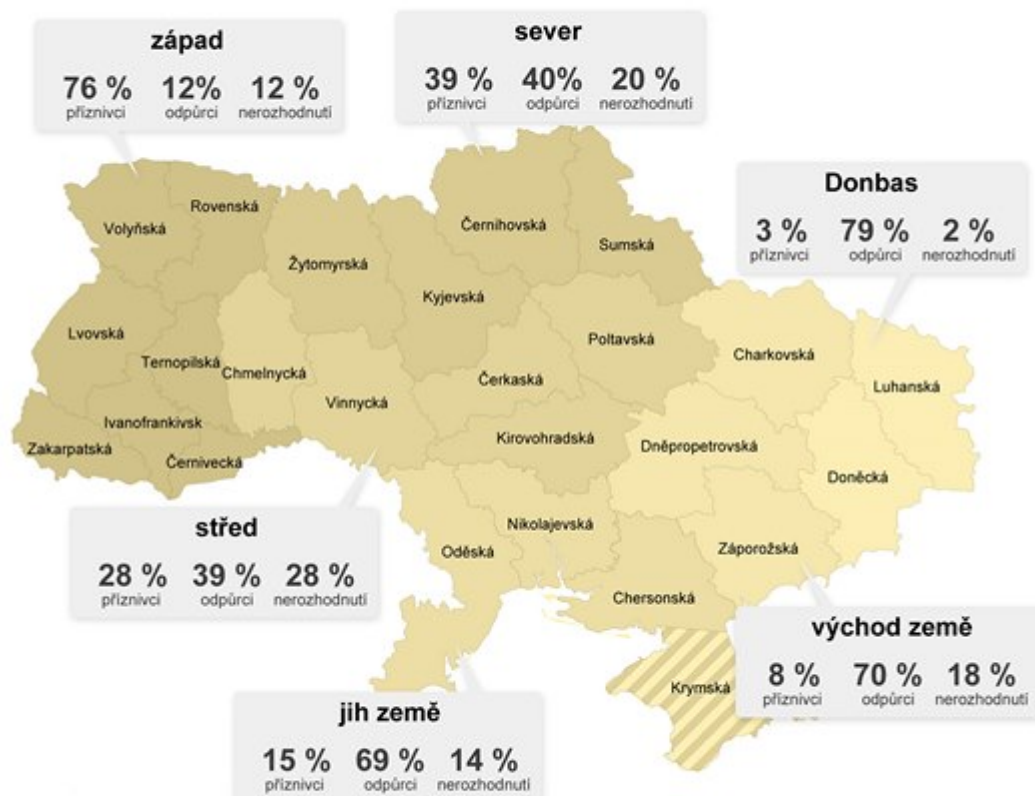
Povstalci v Donbasu křísí ducha SSSR, v Doněcku visí portréty Stalina

Proti Vjatrovyčovým pokusům o retušování ukrajinské historie hovoří dokumenty i výpovědi Poláků a Židů, kterým se podařilo uniknout řádění banderovců (jejich svědectví v angličtině najdete [zde](#)).

V záznamech UPA je zanesen například rozkaz velitele Dmytra Kljačkovského. „Měli bychom provést masivní likvidační akci polského elementu. Během evakuace německé armády bychom měli najít vhodný moment, kdy zlikvidujeme mužskou populaci mezi 16 a 60 lety,“ psal v roce 1943 tehdejší velitel UPA.

Vláda v Kyjevě se podle všeho domnívá, že deformací dějin v očích evropského společenství zahladí hříchy ukrajinského národního hnutí. Zástupy historiků však tvrdí, že popírání minulosti může zemi jen ublížit. Ani vlivný šéf Ukrajinského institutu paměti národa totiž nedokáže vymazat důkazy o zločinech, kterých se banderovci v boji za svůj sen o nezávislé Ukrajině dopouštěli.

Vztah Ukrajinců ke Stěpanu Banderovi v jednotlivých oblastech země

poznámka: Dopočet do 100 % tvoří lidé, kteří si nevybrali ani jednu odpověď.

zdroj: Rating Sociological Group, výzkum na 2 000 respondentech provedený 15.-25. dubna 2014

Autor: [ert](#)

Témata: [Ukrajina](#), [Kyjev](#), [institut](#), [KGB](#), [Stepan Bandera](#), [Petro Porošenko](#), [Viktor Juščenko](#), [Rusko](#), [Viktor Janukovyč](#), [BBC](#), [Berlín](#), [Harvardova univerzita](#), [Krym](#), [Mnichov](#), [Koncentrační tábor](#), [Kreml](#), [Majdan](#), [Program Jednotka](#), [Socha](#), [světová válka](#)